

Beter lezen

Lesmateriaal van een pilot

Versterking schakelfunctie gl/tl naar
vervolgonderwijs

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

slo

Beter Lezen

Lesmaterialen van een pilot

April 2011

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

© 2011 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Mits de bron wordt vermeld is het toegestaan om zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren dan wel op andere wijze te verveelvoudigen.

Auteur: Ella van Kleunen

Met dank aan: CSG Het Noordink, Almelo, afdeling vmbo-tl

Informatie

SLO

Afdeling: vmbo-mbo

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 663

Internet: www.slo.nl

E-mail: vmbo-mbo@slo.nl

AN: 5.5565.393

Inhoud

1.	Inleiding	5
2.	De pilot leesvaardigheid	7
2.1	Onderzoeksresultaten	11
2.2	Conclusies	13
3.	Les 1	15
3.1	Lesplan	15
3.2	Opdrachten voor de leerling	17
4.	Les 2	21
4.1	Lesplan	21
4.2	Opdrachten voor de leerling	26
5.	Les 3	29
5.1	Lesplan	29
5.2	Opdrachten voor de leerling	34
6.	Les 4	37
6.1	Lesplan	37
6.2	Opdrachten voor de leerling	40
7.	Les 5	43
7.1	Lesplan	43
7.2	Opdrachten voor de leerling	49
	Literatuur	53

1. Inleiding

Leesproblemen kunnen een obstakel zijn bij succesvolle doorstroming vanuit vmbo-tl naar havo en verdere vervolgstudies.

Voldoende leesvaardigheid is noodzakelijk voor succes in het onderwijs. We doelen dan op lezen van zakelijke teksten, ook wel aangeduid als functioneel lezen of studerend lezen. Lezen om informatie op te doen.

De leesvaardigheid die nodig is om binnen havo en hbo te functioneren, ligt rond niveau 3F en 4F (lezen van zakelijke teksten) zoals omschreven in het Referentiekader taal en rekenen. Dit referentiekader geeft ons een uitstekend aanknopingspunt om het leesniveau van leerlingen te duiden en eveneens om activiteiten ten behoeve van leesvaardigheid te ontwikkelen. Maar ook andere bronnen, zoals het onderzoek *Aan het Werk* van de Nederlandse Taalunie, geven veel aanknopingspunten voor het diagnostiseren van leesproblemen en het ontwerpen van leesactiviteiten.

Binnen scholengemeenschap Het Noordik in Almelo wordt veel aandacht besteed aan de doorstroom van tl naar havo. In het afgelopen jaar is daar, in de groep leerlingen die aangeeft te willen doorstromen naar havo, in het vierde en derde leerjaar van de tl geëxperimenteerd met een zelf ontwikkeld Logboek havo-profiel (een herziene versie verschijnt bij SLO¹) en met een experimenteel Leestraject in het vierde leerjaar.

De pilot met het leestraject, getiteld Beter Lezen, is ontworpen en in de vorm van een pilot uitgevoerd, door SLO met de 'doorstroomgroep havo' van rond 10 vierdejaars tl-leerlingen, die vrijwillig deelnamen.

De pilot bestond uit een leestraject van 5 sessies of lessen van ongeveer 60 minuten per week en had tot doel:

- te bekijken hoe het zat met de leesgewoonten en leesvaardigheid van leerlingen,
- na te gaan of leerlingen lezen belangrijk vinden voor hun studie en
- of ze problemen hebben met het lezen van zakelijke teksten.

De leerlingen kregen diverse leesopdrachten voorgelegd waarmee ze hun vaardigheid konden verbeteren. Het traject had dus tegelijk een onderwijsdoel en een onderzoeksdoel. Op basis van de uitkomsten zou kunnen worden bepaald of leerlingen baat hebben bij extra aandacht voor lezen in de vorm van een dergelijk traject.

In deze publicatie beschrijven we de uitvoering, resultaten en conclusies van de pilot in hoofdstuk 2. Ook gaan we in op de gebruiksmogelijkheden van het lesmateriaal.

In hoofdstuk 3 tot en met 7 vindt u, desgewenst voor eigen gebruik, het leestraject zelf: de materialen voor docent en leerling.

¹ Logboek Keuzebegeleiding tl-havo. Zie onder

http://www.slo.nl/voortgezet/vmbo/themas/theoretische_leerweg/

2. De pilot leesvaardigheid

Het feit dat scholengemeenschap Het Noordik in het kader van haar doorstroomactiviteiten richting havo interesse had in het uittesten van een leestraject met tl-leerlingen in het vierde jaar die naar havo wilden doorstromen, was de ideale gelegenheid voor een pilot leesvaardigheid. Aanleiding voor de pilot waren signalen uit de praktijk² en uit onderzoek³ dat leesproblemen een obstakel zouden kunnen zijn bij succesvolle doorstroming naar havo en verdere vervolgstudies. Uitgangspunt is de visie dat voldoende leesvaardigheid noodzakelijk is voor succes in het onderwijs.

De pilot is zeer kleinschalig uitgevoerd en de conclusies zijn dus slechts indicatief. Hieronder gaan we in op de onderzoeksvragen, de opzet, uitvoering en inhoud van de pilot. Daarna bespreken we de onderzoeksresultaten en de conclusies. Ten slotte bespreken we de gebruiksmogelijkheden van het leermateriaal.

Onderzoeksvragen pilot leestraject

1. Wat zijn de leesgewoonten van leerlingen?
2. Vinden leerlingen lezen voor hun studie belangrijk?
3. Ervaren leerlingen zelf leesproblemen?
4. Hebben leerlingen feitelijke problemen met het lezen van zakelijke teksten, met name:
 - a. problemen met het kennen en toepassen van verschillende manieren van lezen, zoals globaal lezen, zoekend lezen, intensief lezen;
 - b. beperkingen in de woordenschat en zo ja, of die een rol spelen bij het begrijpen van teksten;
 - c. problemen met leessnelheid en het vermogen de snelheid naar behoefte te variëren.

Lezen voor je plezier, uit eigen beweging en in eigen tijd ('kilometers maken') heeft een gunstige uitwerking op de leesvaardigheid: er wordt met steeds meer begrip gelezen en de woordenschat breidt zich uit. Er wordt vanuit gegaan dat leerlingen vanaf groep 8 steeds meer voor hun plezier gaan lezen, maar tevens blijkt dat minder leerlingen deze leesgewoonte ontwikkelen (Nederlandse Taalunie, 2008). Vandaar de vraag naar leesgewoonten: lezen ze veel of weinig en werken ze zo wel of niet aan de ontwikkeling van hun eigen leesvaardigheid? Vinden leerlingen lezen voor hun studie belangrijk? Dit kan een indicatie zijn voor de aandacht die ze al dan niet besteden aan effectief lezen.

Ervaren leerlingen zelf leesproblemen, en zo ja, zoeken ze er hulp voor, of hebben ze leesproblemen waar ze zich niet van bewust zijn?

Hoe lezen leerlingen zakelijke teksten, welke manieren van lezen kennen ze en welke passen ze al dan niet bewust toe?

²Presentatie van Mariëtte Zuidgeest, senior consultant CPS, over aansluiting tussen Kaderlyceum en hbo, voorjaar 2009: het ontbreekt vmbo-tl leerlingen die naar hbo doorstromen vaak aan 'opname-snap capaciteit' bij het lezen van teksten.

³Zie onder andere Commissie Doorlopende Leerlijnen taal en rekenen (2008). *Over de drempels met taal en rekenen*, Enschede

Beperkingen in de woordenschat beperken de mate waarin een tekst begrepen wordt. Hoe groot is de woordenschat van leerlingen, zijn ze zich bewust van eventuele beperkingen en zoeken ze manieren om hun woordenschat uit te breiden?

Hoe snel lezen leerlingen, kunnen ze hun leessnelheid variëren en aanpassen aan de situatie en het doel en zijn ze zich bewust van het nut hiervan bij het lezen van informatieve teksten?

Opzet

De pilot Leestraject is uitgevoerd met vierdejaars leerlingen vmbo-tl die deel uitmaakten van een groep die zich voorbereidde op doorstroming naar havo en in dat kader extra activiteiten uitvoerde.

De pilot bestond uit een kort interview over leesgedrag gevolgd door een serie leesactiviteiten, waarbij zowel de prestaties van leerlingen als hun reactie op de betreffende leesactiviteit geëvalueerd werden. Doel was te bepalen welke leesproblemen zich voordeden, of de aangeboden oefeningen leereffect hadden en of ze door leerlingen als nuttig werden ervaren. Op basis van deze ervaringen zou kunnen worden bepaald of een leestraject zinvol is om de leesvaardigheid te verhogen en welke leesactiviteiten daarbinnen zowel qua leerrendement als in de beleving van leerlingen zinvol werden bevonden.

Uitvoering

De leesactiviteiten werden uitgevoerd in een leestraject van vijf sessies van ongeveer een uur, in opeenvolgende weken.

Het leestraject bevatte vijf sessies met elk vier of vijf activiteiten die door de leerlingen onder leiding van de onderzoeker werden uitgevoerd.

De opzet was dat aan de vijf sessies zeker vier leerlingen op vrijwillige basis zouden meedoen; echter ook voor anderen in de groep van totaal tien stond deelname open. De pilot werd uitgevoerd in een periode waarin de leerlingen zelf diverse activiteiten konden inplannen of incidenteel andere verplichtingen hadden. Uiteindelijk hebben in totaal tien leerlingen deelgenomen aan de activiteiten, waarvan drie leerlingen aan alle vijf sessies hebben meegedaan en de meeste anderen aan meer dan een.

Inhoud van het onderzoek

De deelnemers werden voor de start van het traject kort individueel geïnterviewd over de eerste drie onderzoeksvragen: leesgewoonten, belang van lezen en leesproblemen.

Onderzoeksvraag 4 a t/m c werd onderzocht door in de sessies specifieke leeractiviteiten voor te leggen en uit te voeren. Naast een onderzoeks-/diagnosedoel had het leestraject voor leerlingen uiteraard ook een educatief doel: het (her-)ontdekken dat er verschillende manieren van lezen zijn en deze manieren van lezen ook toepassen, het actief bezig zijn met woordenschat en meer algemeen, het trainen van leesvaardigheid.

Tijdens de sessies zijn steeds de 'scores' van de leerlingen en de reacties op de activiteiten genoteerd.

Les	Activiteiten	Korte typering	Onderzoeksdoel
	Individuele interviews	Vragen over leesgewoonten, belang van lezen en eventuele leesproblemen	Inzicht krijgen in het leesgedrag van de leerlingen en hun opinies over lezen
1	1. Manieren van lezen: uitleg	Uitleg van 1. Gedetailleerd lezen, 2. Scannen, 3. Voor je plezier lezen	Nagaan of leerlingen deze manieren van lezen herkennen en er voorbeelden van kunnen geven
	2. Instructies volgen - detail lezen	Ontdekken dat je een opdracht soms niet kan doen als je niet alle details van een tekst leest	Nagaan of leerlingen succesvol gedetailleerd kunnen lezen
	3. Artikel De Grote Klucht.4: scannen	In een artikel uit De Pers één feit opzoeken	Nagaan of leerlingen kunnen scannen
	4. Voor je plezier lezen: Het Diner, zou je verder lezen?	Samen een spannende passage uit Het Diner (Herman Koch) lezen en je afvragen of je verder zou lezen	Nagaan of leerlingen vlot een romanfragment kunnen (voor)lezen en begrijpen; bewust is gekozen voor een passage met een cliffhanger einde, om te kijken of dit hen zou prikkelen om verder te lezen
2	1. Uitdrukkingen uit Het Diner, wat betekenen ze?	Samen de betekenis van gegeven uitdrukkingen uit de tekst benoemen en opzoeken	Nagaan of leerlingen gangbare uitdrukkingen kennen
	2. Snel lezen (pen eronder, enzovoort)	Snelleestechieken oefenen uit het boek 'Leer als een Speer'.	Nagaan hoe leerlingen omgaan met technieken die de leessnelheid verhogen; nagaan of ze sneller lezen nuttig vinden
	3. Oefenen met recensie van de film Avatar	Vierde manier van lezen: skimmen. Gebruik maken van kenmerken van een bepaald type tekst om snel kernen te vinden	Nagaan of leerlingen kunnen skimmen
	4. Voor je plezier lezen. Zou je verder lezen..? Roald Dahl, <i>The man from the south</i>	Idem als sessie 1.4 maar nu met een Engelse tekst	Lezen in andere talen kan ook leesplezier geven. Nagaan of leerlingen door een fragment uit een spannend Engels verhaal geprikkeld worden om verder te lezen
3	1. Studerend lezen: opdracht financieel management	Vijfde manier van lezen: studerend lezen. Je moet iets weten (leren) over financieel management als voorwaarde om een bedrijf te erven	Nagaan of leerlingen inzien dat studerend lezen soms onvermijdelijk is
	2. Boeken kiezen	Uit diverse boeken eenvoudige boeken over economie het boek met de meeste informatie over financieel management kiezen	Selecteren van informatiebronnen
	3. Sleutelwoorden, samenvatten	Sleutelwoorden in een eenvoudige tekst over financieel management aanstrepen, de tekst	Nagaan hoe succesvol leerlingen sleutelwoorden onderstrepen, hoe effectief ze skimmen (de kern

⁴ Zie voor alle gegevens over de gebruikte materialen het hoofdstuk Literatuur.

Les	Activiteiten	Korte typering	Onderzoeksdoel
		samenvatten	samenvatten)
	4. In woordenboek opzoeken	Termen uit de tekst opzoeken	Nagaan of leerlingen effectief met het woordenboek kunnen omgaan
	5. Een mindmap verkennen	Kennismaken met mindmap als ordening van informatie	Nagaan of leerlingen belangrijke informatie uit een tekst inzichtelijk kunnen ordenen
4	1. Studerend lezen: financieel management: boeken selecteren	Het meest geschikte eenvoudige boek over financieel management kiezen	Nagaan of leerlingen effectief informatiebronnen kunnen selecteren in relatie tot een bepaald doel
	2. Oefenen met Mindmap ⁵	Zelf een mindmap in elkaar zetten over de gelezen informatie	Nagaan of leerlingen de aangeboden mindmap vaardigheid kunnen en willen toepassen
	3. Skimmen en adviseren: <i>'Blowen is niet normaal'</i>	De kern uit een artikel uit de Pers halen ten behoeve van een advies over drugs aan jongere leerlingen	Nagaan of skimmen en scannen effectief kan worden ingezet ten behoeve van een bepaald doel, in dit geval een advies
	4. Zou je verder lezen? <i>Het Diner</i>	Idem als sessie 1.4	Idem als sessie 1.4
5	1. Studerend lezen, hoe is het gelukt met lezen over financieel management?	Herhalen wat je doet bij studerend lezen: - boeken kiezen - kern onderstrepen - sleutelwoorden opzoeken - mindmap maken	Consolidatie van wat tot dusver geoefend is
	2. Studerend lezen: <i>Het Puberbrein Binnenstebuiten</i>	Kern halen uit diverse passages uit dit boek, ten behoeve van een advies dat je moet geven	Idem als sessie 4.3
	3. Woorden herkennen	Een selectie van woorden en uitdrukkingen herkennen die eerder in teksten zijn gelezen en besproken	Hoeveel van deze woorden kent de leerling? NB Niet elke leerling die aan deze activiteit meedeed had de uitleg van alle woorden bijgewoond

⁵Een mindmap 'is een techniek waarmee je informatie samenvat in een overzichtelijk patroon' (Van den Brandhof): een zelfgemaakte visuele structuur waarin kernbegrippen uit de tekst in onderlinge relatie worden gezet. Er bestaat ook software om mindmaps mee te maken.

2.1 Onderzoeksresultaten

Hieronder nogmaals de onderzoeksvragen, gevolgd door de resultaten:

1. Nagaan wat de leesgewoonten van leerlingen zijn.
 2. Nagaan of leerlingen lezen voor hun studie belangrijk vinden.
 3. Nagaan of leerlingen zelf leesproblemen ervaren.
 4. Nagaan of leerlingen feitelijke problemen hebben met het lezen van zakelijke teksten, met name:
 - a. problemen met het kennen en toepassen van verschillende manieren van lezen, zoals globaal lezen, zoekend lezen, intensief lezen;
 - b. of er beperkingen zijn in de woordenschat en zo ja, of die een rol spelen bij het begrijpen van teksten;
 - c. problemen met leessnelheid en het vermogen de snelheid naar behoefte te variëren.
-
1. Van de tien leerlingen die (soms incidenteel) aan het leestraject hebben deelgenomen, gaf 80% aan eigenlijk vrijwel niet te lezen; zelfs gratis bladen als Metro en Spits kwamen hen niet onder ogen, tijdschriften lazen ze ook vrijwel niet (een leerling las de Donald Duck). Twee leerlingen gaven aan veel te lezen: een omdat ze van lezen hield en voor haar plezier veel boeken las, en een die hoewel hij niet van lezen hield vanwege zijn dyslexie, toch voor zijn hobbybedrijf op het gebied van licht en geluid veel internetforums las.
 2. Alle leerlingen vonden 'goed kunnen lezen' belangrijk voor hun studie.
 3. De leerlingen vonden niet dat ze specifieke problemen met lezen hadden, behoudens een leerling die aangaf dyslectisch te zijn.
 4. Alle leerlingen bleken wel enige problemen met het lezen van zakelijke teksten te hebben, met name:
 - a. De meerderheid van de leerlingen paste de verschillende manieren van lezen gebrekkig toe. Sommige leerlingen gaven aan dat ze de verschillende manieren van lezen wel (her)kenden, maar ze bleken deze toch niet altijd effectief toe te passen. Ongeveer de helft had moeite een techniek als mindmaps te doorgronden en correct toe te passen. Leerlingen vonden het oefenen met diverse manieren van lezen zinvol, en waren spontaan bezig met reflecteren op welke technieken hen het meest aanspraken (sommigen sprak bijvoorbeeld een handgeschreven mindmap minder aan, omdat ze vonden dat het er slordig uit ziet).
 - b. Alle leerlingen hadden problemen met de woordenschat van de gebruikte teksten, zowel populair-wetenschappelijke teksten (dus teksten geschreven voor een breed publiek, ongeveer B1/2F niveau) en gangbare fictie (fragmenten uit de roman Het Diner van Herman Koch). De gebrekkige woordenschat stond het begrip van de teksten duidelijk in de weg. De leerlingen konden de teksten wel vlot hardop lezen, maar bleken dan soms bij navraag woorden of uitdrukkingen of hele passages niet te begrijpen. Sommige woorden kende niemand of maar één persoon, bijvoorbeeld: 'aanvankelijk'. De meeste leerlingen dachten dat 'aanvankelijk' betekende: 'afhankelijk'. Begrippen als 'kwalitatief' en 'kwantitatief' leverden problemen: van 'kwantitatief' kende minder dan de helft de betekenis en van 'kwalitatief' slechts één leerling.

Bij het doorgronden van de betekenis van woorden/passages had gokken als strategie sterk de voorkeur (in plaats van bijvoorbeeld opzoeken in woordenboek of op internet), wat zou kunnen wijzen op 'gokverslaafd' leesgedrag. Leerlingen noemden als probleem bij het opzoeken van woorden dat ze de in het woordenboek gegeven term of definitie vaak ook niet kennen.

Leerlingen vonden het oefenen met uitdrukkingen en woordenschat zeer zinvol en sommigen gaven aan dat dit volgens hen te weinig gedaan werd op school.
 - c. De leerlingen stonden wat onwennig tegenover het variëren van leessnelheid. Ze waren bij hun weten nooit bezig geweest met (het verhogen van) hun leessnelheid (bijvoorbeeld het wel of niet verklanken van woorden tijdens het lezen). De meerderheid neigde ertoe om de

hele tekst op dezelfde snelheid te lezen en vond het niet juist om stukken over te slaan, zigzag te lezen of onderaan een tekst te beginnen met lezen, terwijl dit wel een effectieve leesstrategie is.

De leerlingen gaven unaniem aan graag al eerder met dit soort leesactiviteiten bezig te willen zijn. Zij zagen het nut er dus zeker van in.

Evaluatie door leerlingen

Tijdens de vijfde en laatste sessie zijn de leerlingen aan de hand van een vragenlijst gevraagd hun reactie te geven op de verschillende onderdelen van de vijf sessies. Vijf leerlingen hebben de vragenlijst ingevuld, maar niet allemaal hebben ze alle vragen beantwoord.

Doordat niet elke leerling elke sessie had meegemaakt kon niet elke leerling op de inhoud van elke sessie reageren. Ze zeiden dat ze liever meteen na elke sessie hun reactie hadden willen geven. Soms gaven daardoor maar twee leerlingen een reactie op een bepaald onderdeel.

De sessies bestonden elk uit zo'n vier à vijf verschillende activiteiten. Per activiteit is gevraagd:

- of ze de activiteit zinvol vonden;
- of ze deze vaker zouden willen oefenen.

Uitkomsten van de evaluatie door leerlingen

Alle activiteiten werden door één of meer leerlingen zinvol gevonden.

Afhankelijk van hoe de leerlingen hun eigen leesvaardigheid inschatten (terecht of niet), werd het vaker oefenen van bepaalde activiteiten wel of niet nodig gevonden.

Ten slotte werden de leerlingen nog de volgende drie evaluatievragen van het traject als geheel voorgelegd.

1. Waarom is het belangrijk om goed te kunnen lezen volgens jou?

- A. Dan snap je dingen sneller en makkelijker, dus kun je zo je studie beter volgen.
 - B. Dan begrijp je veel en kun je makkelijker leren voor je studie.
 - C. Dan kun je sneller leren.
 - D. Je moet een eigen manier vinden om goed, snel en overzichtelijk te kunnen lezen.
 - E. Dan wordt je woordenschat en leesvaardigheid groter.
 - F. Omdat je in examens alles moet lezen, eigenlijk moet je overal lezen, en ik lees heel veel woorden niet. Voor mij was het dus heel belangrijk.
 - G. om de tekst te begrijpen.

2. Weet je na deze activiteiten meer over hoe je lezen kunt aanpakken? Zo ja, wat/hoe?

- A. Ja, je kunt op verschillende manieren lezen, zoals scannen en snel doorlezen en bijvoorbeeld een mind map maken.
 - B. Ja, snel lezen met de pen onder de tekst vond ik wel handig.
 - C. Ja, met studerend lezen.
 - D. Niet meer dan dat ik al wist. Alleen een bevestiging dat mijn eigen methodes het best voor mij zijn.
 - E. Ja, met studerend lezen.
 - F. Ja en nee. Bepaalde technieken wist ik al, maar de technieken zijn goed uitgelegd.
 - G. Ja, hoe je makkelijker kan leren.

3. Vind je dat de school dit soort leesactiviteiten moet organiseren? En zo ja, voor welke klas?

- A. Ja, voor de 3^e en 4^e klas zodat kinderen hun leesvaardigheid verbeteren.
- B. Ja, voor klas 3.
- C. Misschien de brugklas.
- D. Eerst voor allemaal, in kleine groepen. Al in klas 2 of zo. Daarna alleen bij kinderen die misschien hoger zouden kunnen, maar verkeerd leren of kinderen met dyslexie.
- E. Ja, voor de brugklassers, dan weten ze dat eerder dan dat ze van school af gaan als 4^e klasser.
- F. Ja voor alle klassen, maar alleen voor leerlingen met belangstelling!
- G. Ja, maar dan al beginnen bij de 2^e klas.

2.2 Conclusies

Eigen leesgewoonten als factor bij leesvaardigheidsontwikkeling

De meerderheid van deze leerlingen leest niet of nauwelijks voor eigen plezier. Het onderwijs moet er dus rekening mee houden dat daarmee een belangrijke pijler in de leesvaardigheidsontwikkeling ontbreekt. Om de benodigde ontwikkeling toch te laten plaatsvinden zijn dus aanvullende leesactiviteiten nodig.

In een extra leestraject kan hieraan aandacht besteed worden. Of leesplezier in een leestraject te stimuleren is, is een andere vraag. In de pilot werden leerlingen geprikkeld om verder te lezen door fragmenten af te breken op spannende momenten, maar het antwoord op de vraag of ze vrijwillig verder zouden lezen was wisselend: vooral degenen die toch al voor eigen plezier lazen antwoordden bevestigend. De leerlingen wilden wel weten hoe het verhaal verder ging, maar om daar nou voor te gaan lezen... ze zouden in meerderheid liever de film zien dan het boek verder lezen.

Belang van lezen voor de studie

Lezen is belangrijk voor de studie, maar men was zich beperkt bewust van de manieren van lezen die daarbij horen en men paste deze ook in meerderheid gebrekkig toe.

Een leestraject kan er aan bijdragen dat leerlingen verschillende manieren van lezen bewust leren hanteren, kiezen en (spontaan) toepassen.

Zelf ervaren leesproblemen

Geen van de leerlingen meende leesproblemen te hebben, behalve een dyslectische leerling. De meerderheid bleek wel problemen te hebben en werd zich daar tijdens het traject van bewust.

Het leek erop dat men het hardop vlot kunnen oplezen van een tekst een voldoende prestatie vond en zich daarbij niet te druk maakte om de betekenis. Bij het beantwoorden van vragen naar de betekenis van woorden en passages werd veel (fout) gegokt.

Een leestraject blijkt nuttig om het bewustzijn van eigen leesgedrag van leerlingen te bevorderen, en gericht te verbeteren.

Gericht oefenen met manieren van lezen

Het extra oefenen van manieren van lezen, met gerichte leesactiviteiten, zoals in dit traject is gebeurd, is zeker zinvol.

Bij alle aangeboden activiteiten was bij de meeste leerlingen leereffect te constateren (enkele leerlingen beheersten soms de betreffende vaardigheid al voldoende).

Alle aangeboden activiteiten bleken in die zin zinvol.

Het leestraject: gebruiksmogelijkheden

In het kader van het onderzoek werd het leestraject in een kort programma van vijf sessies uitgevoerd om de bruikbaarheid en het nut van de leesactiviteiten te testen.

De meeste leesactiviteiten werden daardoor slechts eenmaal aangeboden, maar het lijkt zinvol om het traject verder uit te bouwen, bijvoorbeeld tot een traject van 10 lessen, en van bepaalde leesactiviteiten naar behoefte meer varianten op te nemen, voor optimaal leerrendement.

De in het traject gebruikte teksten zijn deels gratis te downloaden vanaf internet. In enkele gevallen moet per groep één exemplaar van het betreffende boek beschikbaar zijn, mogelijk vooraf aan te schaffen of te lenen uit de bibliotheek. Alle benodigde materialen zijn opgesomd in het onderdeel Bronnen⁶.

Het bleek goed te werken om het leestraject als een aparte serie sessies, in groepen van ongeveer tien leerlingen uit te voeren. Het krijgt daardoor het karakter van een extra aanbod, een spoedcursus, wat de concentratie en intensiteit ten goede kan komen. Doordat alle leerlingen vooraf kort ondervraagd zijn over hun leesgewoonten, eventuele leesproblemen en houding ten opzichte van lezen, en ook tijdens en aan het eind van het traject individueel bevraagd werden over hun bevindingen, ontstond een soort maatwerk dat aantrekkelijk is voor leerlingen.

Het voordeel van het aanbieden van een apart traject is dat het niet gekoppeld is aan een bepaald vak of te behalen cijfer, en daardoor het lezen als generieke vaardigheid centraal kan stellen. Leerlingen worden daardoor uitgedaagd om na te denken over lezen in hun hele dagelijkse praktijk en mogelijkheden te zoeken en te zien om hun gewoontes en leesgedrag over de volle breedte te verbeteren.

Ook lijkt het goed te werken om het leestraject te laten uitvoeren door een externe docent: enerzijds omdat het dan geen onderdeel is van de 'gewone' schoolpraktijk, wat aantrekkelijk kan zijn voor leerlingen; anderzijds omdat het feit dat de docent en de leerlingen geen voorgeschiedenis delen, meer vrijheid van handelen geeft.

Natuurlijk is het ook mogelijk om het hele leestraject, (delen van) de lessen en opdrachten of varianten ervan in reguliere lessen te gebruiken. Het meest voor de hand liggend is om dit bij het vak Nederlands te doen. Docenten Nederlands zullen zeker onderdelen herkennen en wellicht kunnen combineren met de reeds bestaande leesvaardigheidsactiviteiten.

Voor docenten in andere vakken is het in elk geval interessant om deze publicatie door te lezen, omdat deze aanknopingspunten biedt om problemen die leerlingen bij het lezen bij andere vakken ondervinden, aan te pakken, bijvoorbeeld de beperkte kennis van uitdrukkingen en het gokken bij het achterhalen van betekenissen.

In het onderstaande materiaal zijn verbeteringen aangebracht op basis van de evaluatie. Bijvoorbeeld is een link opgenomen naar het gratis online woordenboek van Muiswerk, omdat de lemma's daarvan wellicht wat gemakkelijker te begrijpen zijn dan van veel standaard woordenboeken.

Ten behoeve van het werken met mindmaps is een gratis online versie toegevoegd die leidt tot 'netter' uitziende mindmaps, omdat veel leerlingen handgemaakte mindmaps er te slordig uit vinden zien.

⁶ SLO onderzoekt of het mogelijk is toestemming te krijgen van de betreffende uitgevers om de betreffende passages in een volgende versie van deze publicatie te mogen reproduceren.

3. Les 1

3.1 Lesplan

Leerdoelen

- Nagaan of leerlingen deze manieren van lezen herkennen en er voorbeelden van kunnen geven.
- Nagaan of leerlingen succesvol gedetailleerd kunnen lezen; door oefenen meer vaardigheid laten verwerven met deze manier van lezen.
- Nagaan of leerlingen kunnen scannen; door oefenen meer vaardigheid laten verwerven met deze manier van lezen.
- Nagaan of leerlingen vlot een romanfragment kunnen (voor)lezen en begrijpen; bewust is gekozen voor een passage met een cliffhanger, om te kijken of dit hen zou prikkelen om verder te lezen.

Duur

Ongeveer 60 minuten.

Werkvorm

Groep van maximaal 10 onder leiding van een docent.

Materialen

- Hulspas, M. (2010). *De grote klucht rond het klimaat*. De Pers, 11 februari.
<http://www.depers.nl/wetenschap/434150/En-toch-wordt-het-warmer.html>.
- Koch, H. (2009). *Het Diner*, Amsterdam: Anthos.

Procedure

Opdracht 1 Verschillende manieren van lezen laten ontdekken

Vertel leerlingen dat er verschillende manieren van lezen zijn, laat ze voorbeelden geven of geef zelf voorbeelden.

De manieren van lezen zijn:

1. Gedetailleerd lezen: instructies bijvoorbeeld.
2. Scannen: op zoek gaan naar gegeven in tekst, bijvoorbeeld in de krant.
3. Voor je plezier lezen: alleen als je wilt, maar je leert wel veel woorden die je nodig hebt; bijvoorbeeld een roman.
4. Studerend lezen; bijvoorbeeld op school of als je verder studeert.
5. Skimmen: de kern uit een tekst halen. Bijvoorbeeld als je iets wilt samenvatten.

Vraag leerlingen individueel de opdracht **Hoe moet je lezen** te doen waarin verschillenden manieren van lezen staan, en aan te geven wanneer je ze toepast.

Antwoord van de docent

- Een leesboek/roman/stripverhaal lees je anders dan bijvoorbeeld een studieboek
- Je hebt altijd een doel met lezen.
- Er is niet één manier van lezen, het hangt af van je doel.
- Je moet dus op meer manieren kunnen lezen.

Hoe lezen	Wanneer/wat lees je bijvoorbeeld zo
Woord voor woord, zin voor zin.	Mooi gedicht, boek.
Niks overslaan.	Gedicht of boek.
Eerst even de inhoudsopgave bekijken.	Als je iets zoekt.
Van voor naar achter, alles lezen.	Boek dat je mooi vindt.
Zig zag zoeken, dingen overslaan.	Op zoek naar antwoord op een vraag.
Van achter naar voor, achteruit springend.	Bij saaie tekst zoeken naar kern (skim).
Eerst even hele tekst doorkijken, plaatjes en kopjes.	Of je er iets aan hebt voor je doel.
Eerst je afvragen: waarom ga ik dit lezen, wat moet/wil ik er mee?	Goed nadenken over je doel.

Opdracht 2 Instructies opvolgen

Laat de leerlingen individueel de opdracht **Instructies opvolgen** doen.

Instructies opvolgen

Lees de instructies en voer ze uit

- Schrijf je naam op.
- Schrijf je adres op, inclusief de postcode, als je die uit je hoofd weet.
- Zet een kruisje in de linkerbovenhoek van de pagina.
- Zet een kruisje in de hoek die er diagonaal tegenover ligt.
- Volg alleen de eerste instructie op.

Als het goed is, schrijven ze alleen hun naam op. Als ze 'erin trappen' schrijven ze alles op wat gevraagd wordt in item 1 tot en met 4. Dat is fout. Motto: soms moet je alles eerst heel goed lezen voordat je iets gaat doen, bijvoorbeeld bij instructies.

Antwoord van de docent

- Je moet dus alles eerst goed doorlezen voordat je iets gaat doen.
- Wat voor soort lezen is dit?
- Gedetailleerd lezen.

Opdracht 3 De klimaat klucht

De bedoeling is dat de leerlingen op zoek gaan naar één feit in een krantenartikel.

In dit geval: is het volgens dit artikel echt waar dat de aarde opwarmt of niet?

Artikel: *De grote klucht rond het klimaat*, Marcel Hulspas, 11 februari 2010, uit De Pers.

<http://www.depers.nl/wetenschap/434150/En-toch-wordt-het-warmer.html>

Daarna moeten ze nadenken over de vraag welke manier van lezen dit is.

Antwoord van de docent

- Ja, volgens dit artikel is het waar dat de aarde opwarmt.
- Welke manier van lezen is dit? Scannen.

Opdracht 4 Zou je verder lezen?

We gaan een fragment lezen uit *Het Diner* van Herman Koch: hoofdstuk 3, bladzijde 18 tot en met 21.

De docent vertelt eerst wie de hoofdpersonen zijn en wat de situatie is:

Ik = vader (Paul)

Michel = zijn zoon

Claire = echtgenote, moeder van Michel

Paul en Claire staan op het punt om te vertrekken naar een restaurant voor een diner.

Voorlezen

We gaan voorlezen uit een verhaal.

Ben je vroeger voorgelezen? Ja, wat dan? Nee, waarom niet?

Zo ja, vond je het leuk? Ja, nee, waarom?

Zelf voorlezen: doe je dat wel eens?

Leuk? Ja/nee waarom?

De docent begint met voorlezen van het fragment en vraagt om beurten aan leerlingen om verder te lezen, ook om een beeld te krijgen van hoe vlot ze lezen.

Achtergrondinformatie voor de docent

Het idee is om samen hardop een fragment van een roman te lezen dat op een heel spannend punt afbreekt (een cliffhanger), en de leerlingen dan te vragen vraag of ze dan verder lezen (want dan doe je het voor je plezier) of niet (en dan hoeft dat ook niet, want tegen je zin een roman lezen is onzinnig).

Vraag aan het einde van het fragment aan de leerlingen: zou je verder lezen?

Daarna moeten ze nadenken over de vraag welke manier van lezen dit is.

Antwoord van de docent

- 'Ja' is een goed antwoord, als je er voor je plezier achter wilt komen hoe het verder gaat.
- 'Nee' is ook een goed antwoord, als het je niet interesseert wat er verder gebeurt.

3.2 Opdrachten voor de leerling

Opdracht 1 Verschillende manieren van lezen ontdekken

Lees individueel **Hoe moet je lezen**. Denk na en probeer een voorbeeld te geven van wanneer/wat je zo leest.

Hoe moet je lezen?

Woord voor woord, zin voor zin.

Niks overslaan.

Eerst even de inhoudsopgave bekijken.

Van voor naar achter, alles lezen.

Zig zag zoeken, dingen overslaan.

Van achter naar voor, achteruit springend.

Eerst even hele tekst doorkijken, plaatjes en kopjes.

Eerst je afvragen: waarom ga ik dit lezen, wat moet/wil ik er mee?

Opdracht 2: Instructies opvolgen

Doe individueel de onderstaande opdracht.

Instructies opvolgen

Lees de instructies en voer ze uit

- Schrijf je naam op.
- Schrijf je adres op, inclusief de postcode, als je die uit je hoofd weet.
- Zet een kruisje in de linkerbovenhoek van de pagina.
- Zet een kruisje in de hoek die er diagonaal tegenover ligt.
- Volg alleen de eerste instructie op.

Opdracht 3 De klimaat klucht

Je gaat op zoek gaan naar één feit in een krantenartikel.

In dit geval: Is het volgens dit artikel echt waar dat de aarde opwarmt of niet?

Artikel *De grote klucht rond het klimaat*, Marcel Hulspas, 11 februari 2010, uit De Pers.

<http://www.depers.nl/wetenschap/434150/En-toch-wordt-het-warmer.html>

Daarna moet je nadenken over de vraag welke manier van lezen dit is.

Opdracht 4 Zou je verder lezen?

We gaan een fragment lezen uit *Het Diner* van Herman Koch: hoofdstuk 3, bladzijde 18 tot en met 21.

De docent vertelt eerst wie de hoofdpersonen zijn en wat de situatie is:

Ik = vader (Paul)

Michel = zijn zoon

Claire = echtgenote, moeder van Michel

Paul en Claire staan op het punt om te vertrekken naar een restaurant voor een diner.

Voorlezen

We gaan voorlezen uit een verhaal.

Ben je vroeger voorgelezen? Ja, wat dan? Nee, waarom niet?

Zo ja, vond je het leuk? Ja, nee, waarom?

Zelf voorlezen: doe je dat wel eens?

Leuk? ja/nee waarom?

Vraag je aan het einde van het fragment af: zou je verder lezen?

Welke manier van lezen is dit?

4. Les 2

4.1 Lesplan

Leerdoelen

- Nagaan of leerlingen gangbare uitdrukkingen kennen; bewustwording van het belang van kennis van uitdrukkingen bij lezen.
- Nagaan hoe leerlingen omgaan met technieken die de leessnelheid verhogen; nagaan of ze sneller lezen nuttig vinden; door oefenen meer vaardigheid laten verwerven met deze manier van lezen.
- Nagaan of leerlingen kunnen skimmen; door oefenen meer vaardigheid laten verwerven met deze manier van lezen.
- Lezen in andere talen kan ook leesplezier geven. Nagaan of leerlingen door een fragment uit een spannend Engels verhaal geprikkeld worden om verder te lezen.

Duur

Ongeveer 60 minuten.

Werkvorm

Groep van maximaal 10 onder leiding van een docent.

Materialen

- Brandhof, J.W. van den (2004) *Leer als een speer, leer sneller, beter en leuker*, Maastricht: Brainware.
- Hermssen, T (2009) *Avatar*. Filmtotaal.nl <http://www.filmtotaal.nl/recensie.php?id=15872>
- Dahl, R. *The Man from the South*. <http://www.classicsshorts.com/stories/south.html>
- Markeerstiften in verschillende kleuren, zodat elke leerling er een kan kiezen.

Procedure

Inleiding door de docent

Vorige keer zijn we bezig geweest met manieren van lezen ontdekken.

Vraag de leerlingen: met welke drie manieren zijn we bezig geweest?

Antwoord van de docent

- Gedetailleerd lezen: instructies.
- Scannen: op zoek gaan naar gegeven in tekst, bijvoorbeeld krant (klimaatverandering).
- Voor je plezier lezen: alleen als je wilt, maar je leert wel veel woorden die je nodig hebt. (*Het Diner*).

Leg de leerlingen uit

Lezen doe je altijd met een doel, bijvoorbeeld:

- je moet voor je opleiding iets lezen;
- je wilt iets weten vanwege je hobby of werk;
- je wilt een spannend verhaal lezen.

Vertel de leerlingen: je hoeft lezen niet leuk te vinden, maar het is wel handig als je het zo goed mogelijk kan, want je hebt het overal nodig en vooral op de havo en in je verdere studie/beroep. Daarom gaan we hier wat dingen oefenen.

Opdracht 1 Woorden en Uitdrukkingen

Leg de onderstaande uitdrukkingen uit *Het Diner* voor aan de leerlingen en vraag om beurten of ze weten wat een bepaalde uitdrukking betekent.

Zo niet vraag leerlingen de tekst uit *Het Diner* er nog eens bij te pakken en vraag ze om de uitdrukking op te zoeken en de hele zin te lezen. Omdat dat vaak helpt om de uitdrukking te begrijpen.

Een laat ze zelf eens een zin maken waar de uitdrukking in past.

Tip

Een mogelijkheid is om de uitdrukkingen en hun betekenis in te voeren in het gratis online oefenprogramma www.wrts.nl. Dit programma is eigenlijk voor vreemde talen bedoeld, maar je kunt het ook heel goed voor Nederlands gebruiken om synoniemen of betekenissen te oefenen.

Antwoord van de docent

In de verleiding gekomen.	Bijna iets gedaan hebben wat je eigenlijk niet wilt.
Met het verstrijken van de tijd.	Met het voorbijgaan van de tijd.
Met klem benadrukken.	Onderstrepen, de nadruk leggen op.
Dat moest je hem nageven.	Dat is een positieve eigenschap van hem
Hij maalde niet om status.	Hij was er niet op uit om indruk te maken met dure spullen.
Zomerse temperaturen.	Warm weer.
Tegen beter weten in.	Terwijl hij wist dat het niet klopte.
Een niet onbelangrijk deel van ons geluk.	Een groot deel van ons geluk.

Opdracht 2 Snel lezen

Veel leerlingen verwoorden elk woord dat ze lezen en lezen daardoor te langzaam; het brein haakt daardoor af en ze vervelen zich. Dit belemmert effectief leren.

Dit is een centrale stelling in het boek *Leer als een Speer*, dat ook veel oefeningen biedt om er iets aan te doen.

Bespreek het volgende met de leerlingen

Wat doen je ogen als je leest?

Bewegen ze steeds langs alle letters en woorden?

Of is het een camera die met sprongen beweegt en af en toe moet stilstaan om een foto te maken van een groep woorden tegelijk?

Dat laatste is het geval.

Laat de leerlingen individueel de **Waar of niet Waar** opdracht doen.

Waar of niet waar

Als je sneller leest, ben je beter geconcentreerd.

Antwoord van de docent

- Ja, want je brein gaat sneller dan je normaal gewend bent te lezen. normaal leestempo is voor je brein eigenlijk te langzaam; verveling, afgeleid.

Even snel lezen als denken is ideaal.

Antwoord van de docent

- Ja: want denksnelheid: ongeveer 800 tot 1400 woorden per minuut
- (omgerekend, want we denken in beelden, niet in woorden)
- Gemiddelde leessnelheid: 200 - 250 woorden per minuut
- Ideaal: 600 tot 800 woorden per minuut, dat is te trainen.

Altijd snel lezen?

Antwoord van de docent

- Snellezen is beter begrijpen. Ideaal voor studieboeken is snelheid variëren.
- Mooi boek lezen: normaal tempo.

Lezen we te langzaam?

Antwoord van de docent

- Omdat je eerst hardop hebt leren lezen, daarna 'het geluid hebt afgezet' maar nog wel alle letters uitspreekt in je hoofd.

Het hoeft niet zo langzaam.

Antwoord van de docent

- Je zit je zelf voor te lezen zonder geluid te maken - dat hoeft niet.
- Je leest een woord soms twee of drie keer, is onnodig.
- Je leest een woord tegelijk, maar je kunt meer (de 'oog-camera' kan drie cm tegelijk zien, is ongeveer drie woorden).

Er zijn manieren om sneller te lezen.

Antwoord van de docent

1. Niet meepraten
2. Een woord niet vaker lezen
3. Meer dan een woord tegelijk lezen

Geef de leerlingen de volgende tips.

Hoe sneller lezen?

1. Houding
 - Houd je hoofd niet schuin: je brein wil dan gaan slapen
 - Dus boek rechtop houden of tegen een steuntje
2. Aanwijzer gebruiken (markeerpen)
 - Meekijken met markeerpen (dop erop) die je snel onder de regel doorhaalt als aanwijzer.
 - Waarom? Je benut dan de oog-hand coördinatie bij het lezen, net als bijvoorbeeld bij tennis.
 - Omdat je de aanwijzer snel onder de tekst doorhaalt, voorkom je dat je de woorden mee kunt praten.
 - Je tikt de pen aan 1,5 cm na het begin van de zin, 1,5 cm voor het eind van een zin.
 - Hoe ritmischer je dit doet, hoe beter je hersenen werken.
 - Sleutelwoorden markeren (kleur naar keuze) (signaal voor je brein: onthouden!)

Let op

Niet terugspringen in de tekst: je brein kan ook zonder!

Let op

Sneller lezen kan alleen als je begrijpt wat je leest: ken je woorden niet, zoek ze op!

Opdracht 3 Oefenen met snel lezen

Laat de leerlingen het snel lezen oefenen met een tekst die gaat over actuele, bekende informatie, bijvoorbeeld een recente recensie van een film.

In dit geval was het een recensie van de film Avatar, Thomas Hermssen. Bron: Filmtotaal.nl

<http://www.filmtotaal.nl/recensie.php?id=15872>

Vertel de leerlingen:

- Kies een kleur stift.
- Probeer met aantikken onder de regel de tekst te lezen.

Waar lees je wat (welke alinea)

Waar lees je wat?

Elke alinea heeft een bepaald thema, bijvoorbeeld het verhaal van de film, de mening van de schrijver van de recensie, enzovoorts: alle elementen die nodig zijn voor een recensie. Door snel de tekst te skimmen (kern eruit halen) kun je er achter komen in welke alinea je het antwoord op welke vraag vindt. Laat de leerlingen de vragen bekijken, de tekst bekijken en invullen in welke alinea ze het antwoord op de vraag vinden.

Antwoorden van de docent:

Waar lees je...	In alinea nummer...
wat het verhaal is van de film?	2
wat de mening is van de schrijver?	4
wat de impact is/kan zijn?	7
wie de acteurs zijn en hoe ze presteren?	5
wat voor soort film het is?	3
wat voor soort verhaal het is?	6
inleidende opmerkingen?	1

Vraag leerlingen: hoe vind je het gaan met het aantikken van de tekst? Vaak vinden leerlingen dit heel onwennig. Dat is geen probleem, het vergt gewenning en oefening.

Uitdrukkingen uit de recensie

Laat de leerlingen de betekenissen van de uitdrukkingen invullen en bespreek ze daarna. Laat fouten verbeteren.

Antwoorden van de docent

Aanvankelijk	In het begin
Ging door het leven onder de titel	Heette eerst
De eerlijkheid gebiedt mij	Eerlijk gezegd
Toereikend	Voldoende, genoeg
Bemachtigen	Te pakken krijgen
Iets buit maken	Te pakken krijgen
Uiteenlopend	Verschillend, gevarieerd
Geanimeerde karakters	Personages uit een tekenfilm
Ze bieden een goed tegenwicht	Ze houden de zaak in balans
Met verve	Vol vuur
Ze verdient haar strepen	Ze doet het goed
Frappant	Treffend, opvallend
Een mijlpaal gaan vormen	Een belangrijk moment worden

Opdracht 4 Zou je verder lezen?

Zou je verder lezen voor je plezier? We proberen het deze keer in het Engels.

Tekst: een spannend fragment uit de tekst: *'The Man from the South'* van Roald Dahl. Bron: <http://www.classicshorts.com/stories/south.html>

Lees tot

'Such as, perhaps, the little finger of your left hand'.

Begin zelf met voorlezen, vraag dan of een leerling verder wil voorlezen. Vraag regelmatig of ze het volgen, stop als er leerlingen zijn die het te moeilijk vinden.

Vraag wie het wel kon volgen en wie van hen verder zou lezen.

4.2 Opdrachten voor de leerling

Opdracht 1 Woorden en Uitdrukkingen

Bekijk onderstaande woorden en uitdrukkingen uit *Het Diner*. Weet je wat ze betekenen?

Woorden en uitdrukkingen

In de verleiding gekomen
Met het verstrijken van de tijd
Met klem benadrukken
Dat moest je hem nageven
Hij maalde niet om status
Zomerse temperaturen
Tegen beter weten in
Een niet onbelangrijk deel van ons geluk

Tip

Een mogelijkheid is om de uitdrukkingen en hun betekenis in te voeren in het gratis online oefenprogramma www.wrts.nl. Dit programma is eigenlijk voor vreemde talen bedoeld, maar je kunt het ook heel goed voor Nederlands gebruiken om synoniemen of betekenissen te oefenen.

Opdracht 2 Snel lezen

Veel leerlingen verwoorden elk woord dat ze lezen en lezen daardoor te langzaam; het brein haakt daardoor af en ze vervelen zich. Dit belemmert effectief leren.

Wat doen je ogen als je leest?
Bewegen ze steeds langs alle letters en woorden?
Of is het een camera die met sprongen beweegt en af en toe moet stilstaan om een foto te maken van een groep woorden tegelijk?

Doe individueel de **Waar of niet Waar** opdracht

Waar of niet waar

	Waar of niet waar?
Als je sneller leest, ben je beter geconcentreerd.	
Even snel lezen als denken is ideaal.	
Altijd snel lezen?	
Lezen we te langzaam?	
Het hoeft niet zo langzaam.	
Er zijn manieren om sneller te lezen.	

Tips

Hoe sneller lezen?

1. Houding
 - Houd je hoofd niet schuin: je brein wil dan gaan slapen.
 - Dus boek rechtop houden of tegen een steuntje
2. Aanwijzer gebruiken (markeerpen)
 - Meekijken met markeerpen (dop erop) die je snel onder de regel doorhaalt als aanwijzer. Waarom? Je benut dan de oog-hand coördinatie bij het lezen, net als bijvoorbeeld bij tennis.
 - Omdat je de aanwijzer snel onder de tekst doorhaalt, voorkom je dat je de woorden mee kunt praten
 - Je tikt de pen aan 1,5 cm na het begin van de zin, 1.5 cm voor het eind van een zin.
 - Hoe ritmischer je dit doet, hoe beter je hersenen werken.
 - Sleutelwoorden markeren (kleur naar keuze) (signaal voor je brein: onthouden!)

Let op

Niet terugspringen in de tekst: je brein kan ook zonder.

Let op

Sneller lezen kan alleen als je begrijpt wat je leest: ken je woorden niet, zoek ze op!

Opdracht 3 Oefenen met snel lezen

Beantwoord de vragen over een recensie van de film Avatar

- Kies een kleur stift.
- Probeer met aantikken onder de regel de tekst te lezen.

Waar lees je wat (welke alinea):

Waar lees je...	
wat het verhaal is van de film?	
wat de mening is van de schrijver?	
wat de impact is/kan zijn?	
wie de acteurs zijn en hoe ze presteren?	
wat voor soort film het is?	
wat voor soort verhaal het is?	
inleidende opmerkingen?	

Uitdrukkingen uit de recensie

Wat betekenen deze uitdrukkingen? Vul in

Aanvankelijk	
Ging door het leven onder de titel	
De eerlijkheid gebiedt mij	
Toereikend	
Bemachtigen	
Iets buit maken	
Uiteenlopend	
Geanimeerde karakters	
Ze bieden een goed tegenwicht	
Met verve	
Ze verdient haar strepen	
Frappant	
Een mijlpaal gaan vormen	

Opdracht 4 Zou je verder lezen?

Zou je verder lezen voor je plezier? We proberen het deze keer in het Engels.

Tekst: een spannend fragment uit de tekst *'The Man from the South'* van Roald Dahl. Bron:

<http://www.classicshorts.com/stories/south.html>

Lees samen tot:

'Such as, perhaps, the little finger of your left hand'.

5. Les 3

5.1 Lesplan

Leerdoelen

- Nagaan of leerlingen inzien dat studerend lezen soms onvermijdelijk is en inzicht laten verwerven in wat studerend lezen is.
- Selecteren van informatiebronnen en hier door oefenen meer vaardigheid in laten verwerven.
- Nagaan hoe succesvol leerlingen sleutelwoorden onderstrepen, hoe effectief ze skimmen (de kern samenvatten); door oefenen meer vaardigheid laten verwerven met deze manier van lezen.
- Nagaan of leerlingen effectief met het woordenboek kunnen omgaan; door oefenen meer vaardigheid hierin laten verwerven.
- Leerlingen laten kennismaken met een mindmap als middel om belangrijke informatie uit een tekst inzichtelijk te ordenen.

Duur

Ongeveer 60 minuten

Werkvorm

Groep van maximaal 10 onder leiding van een docent.

Materialen:

- Markeerstiften in verschillende kleuren, zodat elke leerling er een kan kiezen.
- Flohil, M. (2001). *Wegwijs in Financieel Management, het spel en de cijfers*, Zaltbommel: Thema.
- Nog twee algemenere (school-)boeken over economie, die maar beperkt of niet over financieel management gaan (uit de bibliotheek lenen)
- Brandhof, J.W. van den (2004) *Leer als een speer, leer sneller, beter en leuker*, Maastricht: Brainware.

Procedure

Inleiding door de docent

Vertel: vorige keer zijn we bezig geweest met de techniek om snel te lezen. Die techniek kun je toepassen bij de volgende manieren van lezen: scannen, skimmen, maar (bijna) niet bij gedetailleerd lezen of bij voor je plezier lezen.

Straks gaan we bezig met een vijfde manier van lezen: studerend lezen. Dus lezen van informatie die je nog niet kent en die je moet onthouden (leren).

Check: welke uitdrukkingen uit *Het Diner* kennen de leerlingen nu nog van de vorige keer? Noem enkele uitdrukkingen uit het volgende rijtje en vraag de leerlingen de betekenis.

Wat weet je nog?

In de verleiding gekomen
Met het verstrijken van de tijd
Met klem benadrukken
Dat moest je hem nageven
Hij maalde niet om status
Zomerse temperaturen
Tegen beter weten in
Een niet onbelangrijk deel van ons geluk

Tip

Doe moeite om ze te onthouden en probeer jezelf steeds nieuwe uitdrukkingen aan te leren, dat helpt ook bij studerend lezen.

Opdracht 1: Studerend lezen**Tip**

Het is niet altijd leuk, maar je doet het met een doel (diploma halen, voor je werk, enzovoort).

Vorige keer hebben we besproken: hoe beweegt je oog terwijl je leest? Hoe zorg je dat je brein zich niet verveelt?

Studerend lezen, hoe? Vraag hoe ze het meestal doen, bijvoorbeeld als ze een hoofdstuk in een leerboek moeten leren. Bespreek de volgende mogelijkheden en laat de leerlingen ze bekijken en hun eigen favoriete manier invullen. Benadruk dat niet iedereen dezelfde favoriete manier heeft, het is naar keuze, alle manieren zijn goed.

- Meer keren doorlezen?
- Onderstrepen?
- Samenvatting maken?
- Tekening maken (mind map?)
- Eigen manier (door leerling in te vullen)

Tip

Hoe meer je met de tekst/informatie doet, hoe beter je het onthoudt. Zoek de manier die bij je past. Wees er meer keren mee bezig; herhaal het na een dag en na een week.

Opdracht 2: Boeken kiezen**Situatie**

Van een tante die je helemaal niet kent heb je een miljoenenbedrijf geërfd! Dus je bent in een keer rijk.

Voorwaarde is wel dat je zelf als directeur optreedt. Wat nu?

Kun jij een bedrijf leiden?

Weet jij wel genoeg van financieel management? Misschien moet je er meer over leren, door een boek te lezen!

Ga je dat doen? Ja of nee? Meestal zegt iedereen ja!

Je gaat een boek kiezen over financieel management.

Je ziet drie boeken voor je liggen, die allemaal wel iets te maken hebben met financiën.
Je krijgt drie minuten de tijd om te bepalen aan welk boek je het meeste hebt.

Wat heb je gekozen, waarom en hoe?

Waarom?

Hoe?

Antwoord van de docent

Een heel geschikt boek is Financieel Management, het spel en de cijfers.

Waarom? Een goed leesbaar, praktisch boek met basale informatie.

Hoe?

- Kijken naar titel, omslag, achterflap lezen.
- Kijken naar inhoudsopgave.
- Doorbladeren, kijken naar plaatjes.
- Je afvragen of je er al iets over weet of wat je vooral voor antwoord zoekt.

Opdracht 3 Sleutelwoorden, samenvatten

Laat de leerlingen beginnen te lezen met de aanwijspen en laat ze de kernwoorden aanstrepen.

Fragment: financieel management, inleiding, bladzijde 9 tot en met 15.

Lees tot paragraaf 1.5 (bladzijde 14).

Vraag de leerlingen: zijn er dingen die je niet duidelijk zijn? Woorden, uitdrukkingen?

Tip

Als je veel woorden tegenkomt die je niet kent, kun je niet met de techniek van snel lezen werken die we de vorige keer geleerd hebben. Je moet dan eerst de betekenis van de woorden opzoeken, erbij zetten, kijken of je de hele zin nu begrijpt.

Wat is de kern van paragraaf 1.1?

En van paragraaf 1.2?

Van paragraaf 1.3?

Van paragraaf 1.4?

Antwoord van de docent

Wat is de kern van 1.1?	• Jaarcijfers van meer jaren: beweging • Je kunt erin aflezen waar je staat en waar je heen gaat								
En van 1.2	• Jaar- of kwartaalcijfers: bron van informatie • Twee onderdelen: 1. Winst en verliesrekening = inkomsten min kosten 2. Balans = foto van bezit en schuld op 1 dag <table border="1"> <thead> <tr> <th>Activa</th><th>Passiva</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Machines</td><td>Eigen vermogen</td></tr> <tr> <td>Debiteuren</td><td>Bankleningen</td></tr> <tr> <td>Cash</td><td>Crediteuren</td></tr> </tbody> </table>	Activa	Passiva	Machines	Eigen vermogen	Debiteuren	Bankleningen	Cash	Crediteuren
Activa	Passiva								
Machines	Eigen vermogen								
Debiteuren	Bankleningen								
Cash	Crediteuren								
Van 1.3	Je kunt dingen zien en ingrijpen								
Van 1.4	W+ V rekening: Omzet <u>Directe kosten</u> - Brutowinst <u>Operationele kosten</u> - Bedrijfsresultaat <u>Bij/af rente +/-</u> Winst voor belasting <u>Belasting tegen 35%</u> - Nettowinst								

Opdracht 4 Woordenboek

Woorden opzoeken in het woordenboek. Bij de gewone woordenboeken zoals Van Dale worden de gegeven betekenissen vaak ook niet begrepen. Bruikbaar is

<http://www.muiswerk.nl/WRDNBOEK/WINDEX.HTM>

Ook downloadbaar als het Juffrouw Blom Woordenboek:

<http://www.juffrouwblom.com/shop/pages.php?page=Woordenboek>

Om beurten de volgende uitdrukkingen laten opzoeken en bespreken:

- Een star beeld.

Wat betekent star, weet iemand dat? Zo nee, zoek op: star.

Antwoord van de docent

Wat is een star beeld? Een beeld dat niet verandert.

- Kwantitatief.

Wat betekent dat? Van welk woord is dat afgeleid?

Antwoord van de docent

Wat betekent dat? Wat de hoeveelheid betreft. Van welk woord is dat afgeleid? Kwantiteit: hoeveel het er zijn, een getal

- Interpretatie.

Wat betekent dat? Welk werkwoord hoort daarbij?

Antwoord van de docent

Interpretatie betekent uitleg, zienswijze. Interpretieren: uitleggen hoe je iets ziet of voelt.

Opdracht 5: Mindmaps

Je kunt het ook in een mindmap zetten.

Wat is een mindmap?

Voorlezen uit *Leer als een Speer*, hoofdstuk 4, vanaf bladzijde 83.

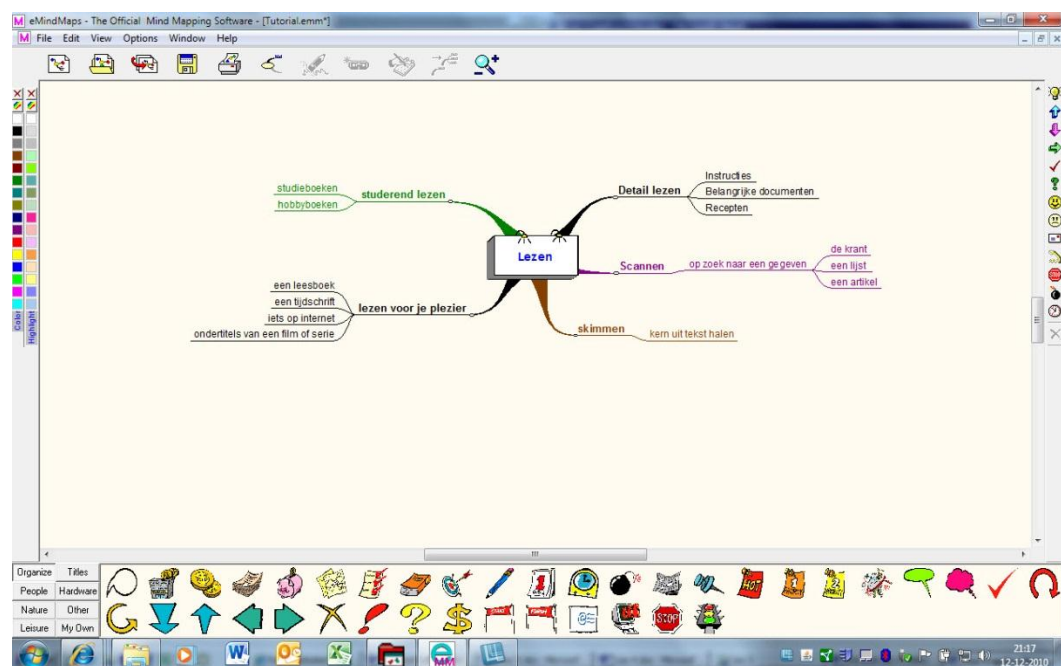
Voorbeelden laten zien uit het boek van handgemaakte mindmaps. Laat zien hoe een stukje van de informatie uit de vorige opdracht in een mindmap zou passen en waarom dit handig zou zijn.

Vertel: je kunt mindmaps maken met de hand, maar je kunt het ook op de computer doen, dan ziet het er netter uit, bijvoorbeeld met het gratis online mindmap programma

www.emindmap.com

NB leerlingen vinden de handgemaakte mindmaps er vaak niet netjes genoeg uitzien, dus dan is een computerversie altijd beter, die kun je ook aanvullen en wijzigen zonder dat het geknoei wordt.

Mindmanager 8 is een goed softwarepakket (niet gratis).

5.2 Opdrachten voor de leerling

Opdracht 1 Studerend lezen

Tip

Het is niet altijd leuk, maar je doet het met een doel (diploma halen, voor je werk, enzovoort)

Vorige keer hebben we besproken: hoe beweegt je oog terwijl je leest? Hoe zorg je dat je brein zich niet verveelt?

Studerend lezen, hoe? Niet iedereen heeft dezelfde favoriete manier, het is naar keuze.

- Meer keren doorlezen?
- Onderstrepen?
- Samenvatting maken?
- Tekening maken (mind map?)
- Vul in: mijn manier:

Tip

Hoe meer je met de tekst/informatie doet, hoe beter je het onthoudt. Zoek de manier die bij je past. Wees er meer keren mee bezig; herhaal het na een dag en na een week.

Opdracht 2 Boeken kiezen

Situatie

Van een tante die je helemaal niet kent heb je een miljoenenbedrijf geërfd! Dus je bent in één keer rijk.

Voorwaarde is wel dat je zelf als directeur optreedt. Wat nu?

Kun jij een bedrijf leiden?

Weet jij wel genoeg van financieel management? Misschien moet je er meer over leren, door een boek te lezen!

Ga je dat doen? Ja of nee? Meestal zegt iedereen ja!

Je gaat een boek kiezen over financieel management.

Je ziet drie boeken voor je liggen, die allemaal wel iets te maken hebben met financiën.

Je krijgt drie minuten de tijd om te bepalen aan welk boek je het meeste hebt.

Wat heb je gekozen, waarom en hoe?

Waarom?

Hoe?

Terug naar de tekst

Noteer de kern van elke paragraaf in de rechterkolom.

Wat is de kern van 1.1?	
En van 1.2	
Van 1.3	
Van 1.4	

Opdracht 4: Woordenboek

Woorden opzoeken in het woordenboek

Tip

<http://www.muiswerk.nl/WRDNBOEK/WINDEX.HTM>

Ook downloadbaar als het Juffrouw Blom Woordenboek:

<http://www.juffrouwblom.com/shop/pages.php?page=Woordenboek>

Om beurten de volgende uitdrukkingen opzoeken, invullen en bespreken:

- Een star beeld.

Wat betekent star, weet iemand dat? Zo nee, zoek op: star.

Wat is een star beeld?

- Kwantitatief.

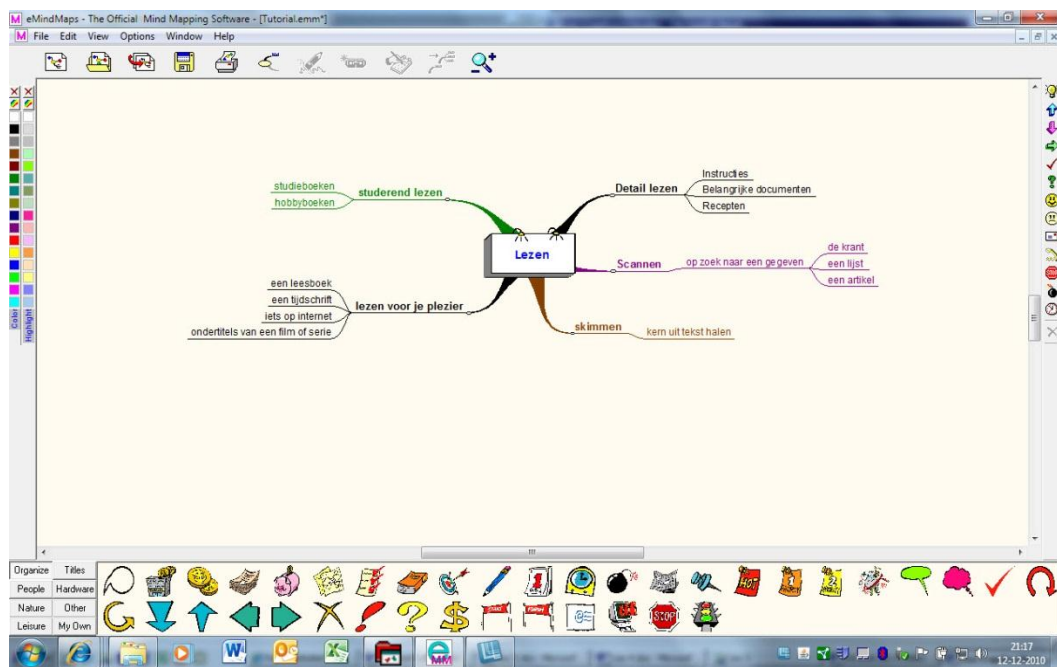
Wat betekent dat? Van welk woord is dat afgeleid?

- Interpretatie.

Wat betekent dat? Welk werkwoord hoort daarbij?

Opdracht 5 Mindmaps

Je kunt mindmaps maken met de hand maar je kunt het ook op de computer doen, dan ziet het er netter uit, bijvoorbeeld met het gratis online mindmap programma emindmap.com

6. Les 4

6.1 Lesplan

Leerdoelen

- Nagaan of leerlingen effectief informatiebronnen kunnen selecteren in relatie tot een bepaald doel; door oefenen meer vaardigheid hierin laten verwerven.
- Nagaan of leerlingen de aangeboden mindmap-vaardigheid kunnen en willen toepassen; door oefenen meer vaardigheid hierin laten verwerven.
- Nagaan of leerlingen skimmen en scannen effectief kunnen inzetten ten behoeve van een bepaald doel, in dit geval het geven van een advies.
- Oefenen met vlot een romanfragment (voor)lezen en begrijpen.

Duur

Ongeveer 60 minuten.

Werkvorm

Groep van maximaal 10 onder leiding van een docent.

Materialen

- Markeerstiften in verschillende kleuren, zodat elke leerling er een kan kiezen.
- Flohil, M. (2001). *Wegwijs in Financieel Management, het spel en de cijfers*, Zaltbommel: Thema.
- Twee andere goed leesbare boeken (voor breed publiek) over financieel management.
- Brandhof, J.W. van den (2004) *Leer als een speer, leer sneller, beter en leuker*, Maastricht: Brainware.
- Stein, Y. *Blowen is niet normaal*. *De Pers*, 5 april 2010.
<http://www.depers.nl/binnenland/468509/Blowen-is-niet-normaal.html>

Procedure

Inleiding door de docent

Met welke manier van lezen zijn we vorige keer bezig geweest?

Antwoord van de docent

Nummer 5: studerend lezen. Dus lezen van informatie die je nog niet kent en die je moet onthouden (leren).

Vandaag gaan we verder met studerend lezen en met skimmen: de kern uit een tekst halen.

Opdracht 1 Studerend lezen, verder met Financieel Management

We lezen nu individueel paragraaf 1.5 uit Financieel Management. Met de aanwijspen. Met de pen sleutelwoorden onderstrepen.

Nagaan: juiste sleutelwoorden aangestreept? En begrepen?

Opdracht 2: Mindmap maken

Vorige keer hebben we voorbeelden gezien van mindmaps.

Waar gaat het om met mindmaps?

Antwoord van de docent

- Je maakt de kerninformatie visueel in een netwerk
- Je maakt de relaties tussen belangrijke begrippen helder
- Het ondersteunt je geheugen, omdat je hersenen de informatie ook in zulke netwerken opslaan.

Laat leerlingen nu zelf twee mindmaps maken van de gelezen teksten uit Financieel Management:

- Van het begin t/m paragraaf 1.4
- Van paragraaf 1.5.

Nabespreken

Is het gelukt om de informatie op de goede plaats te krijgen?

Vind je het een prettige manier van informatie ordenen?

Helpt het je om het te onthouden?

NB gebruik de antwoorden van les 3 opdracht 3 om de juistheid van de informatie in de mindmaps te controleren.

Antwoord van de docent

Sommige mensen helpt het om te werken met een mindmap, omdat je houvast hebt aan de tekening.

Anderen vinden het gemakkelijker om op een andere manier te studeren, bijvoorbeeld door een samenvatting te schrijven.

Het kan allebei maar je moet wel uitzoeken wat voor jou het beste helpt.

Opdracht 3: Bronnen kiezen

We hebben nog twee boeken verzameld die over financieel management gaan. Leerlingen bekijken deze boeken en beslissen: gaan we die andere boeken ook bestuderen?

En zo ja/nee, waarom ?

Antwoord van de docent

Soms vind je dezelfde informatie in een ander boek anders geordend, of uitgebreider.

Je kunt er dan voor kiezen om ook (delen uit) een ander boek te lezen, omdat je de ordening prettiger vindt, of beter uitgelegd, of het beter snapt doordat de informatie uitgebreider is.

Op basis daarvan beslis je of je meer boeken gaat gebruiken of niet.

Opdracht 4: Skimmen

Wat is skimmen? De kern eruit zeven.

Wanneer doe je dat?

Als iemand je vraagt de essentie weer te geven.

Als je snel moet beoordelen wat de wezenlijke informatie is. Stel: je school wil de drugsvoorlichting in de eerste klas verbeteren. Ze vragen jou om advies. Ze vragen je wat de kern is van dit artikel en of ze er iets aan hebben in hun aanpak.

Lees de tekst *Blowen is niet normaal*, van Yoram Stein, uit dagblad De Pers, 5 april 2010:
<http://www.depers.nl/binnenland/468509/Blowen-is-niet-normaal.html>

Wat is de kern?

Antwoord van de docent:

Kern

Volgens de schrijver:

Leerlingen moet verteld worden dat je verslaafd kan raken aan cannabis (hasj, wiet). Dat sommige mensen aanleg hebben (ongeveer 1/3 van gebruikers) om verslaafd te worden, dus niet iedereen moet het proberen.

Dat het allemaal niet zo soft en onschuldig is als vroeger.

- Dat cannabis nu vijf keer zo sterk is als vroeger.
- Dat de handel nu in handen is van criminelen.
- Dat steeds meer gebruikers in de problemen komen.
- Dat het verschil tussen geestelijk en lichamelijk verslaafd worden niet meer bestaat.

Volgens andere deskundigen:

- Cannabis is niet het meest verslavende middel, alcohol is erger
- Inderdaad zijn vier keer zo veel gebruikers in de problemen dan 20 jaar geleden
- Problemen zijn inderdaad onderschat, maar nu zijn er goede behandelingen
- Verschillen tussen geestelijke en lichamelijke verslaving is een achterhaald idee
- Jongeren hebben meer kans op verslaving dan ouderen
- Wat is verslaving, wat is proberen?

Vraag leerlingen nu wat hun advies aan de school over drugsvoorlichting zou zijn.

Woorden uit de tekst opzoeken in het woordenboek.

Wat betekent

Antwoord van de docent

Tegemoetkoming	Hulp bieden; deel van schade vergoeden
Feilloos	Zonder ooit fouten te maken
Filosofie	Wijsbegeerte, wetenschap van basis begrippen
Aankondigen	Bekend maken, melden
Getergd	Geprikkeld, geërgerd

Bij de gewone woordenboeken zoals Van Dale worden de gegeven betekenissen vaak ook niet begrepen. Bruikbaar is

<http://www.muiswerk.nl/WRDNBOEK/WINDEX.HTM>

Opdracht 5 Zou je verder lezen..? *Het Diner*

Samen het volgende hoofdstuk van *Het Diner* lezen.

Na ongeveer 5 bladzijden vragen of ze nog steeds verder zouden lezen.

6.2 Opdrachten voor de leerling

Opdracht 1

Luister naar de opdracht van de docent.

Opdracht 2 Mindmap maken

Vorige keer hebben we voorbeelden gezien van mindmaps.

Waar gaat het om met mindmaps?

Vul in

Maak nu zelf twee mindmaps van de gelezen teksten uit Financieel Management:

- Van het begin t/m paragraaf 1.4
- Van paragraaf 1.5

Nabespreken:

Is het gelukt om de informatie op de goede plaats te krijgen?

Vind je het een prettige manier van informatie ordenen?

Helpt het je om het te onthouden?

Opdracht 3 Bronnen kiezen

We hebben nog twee boeken verzameld die over financieel management gaan. Jullie bekijken deze boeken en beslissen: gaan we die andere boeken ook bestuderen?

En zo ja/nee, waarom?

Opdracht 4 Skimmen

Wat is skimmen? De kern eruit zeven.

Wanneer doe je dat?

Als iemand je vraagt de essentie weer te geven.

Als je snel moet beoordelen wat de wezenlijke informatie is.

Stel: je school wil de drugsvoorlichting in de eerste klas verbeteren. Ze vragen jou om advies.

Ze vragen je wat de kern is van dit artikel en of ze er iets aan hebben in hun aanpak.

Lees de tekst *Blowen is niet normaal*, van Yoram Stein, uit dagblad De Pers, 5 april 2010:

<http://www.depers.nl/binnenland/468509/Blowen-is-niet-normaal.html>

Wat is de kern van de informatie?

Volgens de schrijver? Noem minimaal 5 punten.

.....
.....
.....
.....
.....

En volgens andere deskundigen? Noem minimaal 5 punten.

.....
.....
.....
.....
.....

Wat zou jouw advies aan de school dus zijn

.....

Woorden uit de tekst opzoeken in het woordenboek

Wat betekent

Tegemoetkoming	
Feilloos	
Filosofie	
Aankondigen	
Getergd	

Gebruik als woordenboek bijvoorbeeld

<http://www.muiswerk.nl/WRDNBOEK/WINDEX.HTM>

7. Les 5

7.1 Lesplan

Leerdoelen

- Nagaan of leerlingen de kenmerken van studerend lezen nu kunnen benoemen.
- Studerend lezen: door oefenen meer vaardigheid laten verwerven met deze manier van lezen.
- Skimmen, scannen en adviseren op basis van een tekst.
- Nagaan of leerlingen vlot een romanfragment kunnen (voor)lezen en begrijpen.
- Checken hoeveel uitdrukkingen nu bekend zijn om aandacht te vestigen op de energie die nodig is om uitdrukkingen te leren.

Duur:

Ongeveer 60 minuten.

Werkvorm:

Groep van maximaal 10 onder leiding van een docent.

Materialen:

- Markeerstiften in verschillende kleuren, zodat elke leerling er een kan kiezen.
- Melis, H., & Sark, Y. van (2009) *Puberbrein binnenstebuiten, wat beweegt jongeren van 10 tot 25 jaar?* Utrecht: Kosmos.

Procedure

Inleiding door de docent

We werken vandaag verder aan studerend lezen en skimmen.

Wat waren de andere drie manieren van lezen ook weer?

1. Gedetailleerd lezen (bijvoorbeeld instructies).
2. Scannen: op zoek gaan naar gegeven in een tekst, bijvoorbeeld in een krant (de tekst klimaatverandering).
3. Voor je plezier lezen: alleen als je wilt, maar je leert wel veel woorden die je nodig hebt (bijvoorbeeld en roman zoals *Het Diner*).

Opdracht 1 Studerend lezen, hoe is het gelukt?

We hebben iets gelezen over financieel management: om een bedrijf te kunnen erven, moest je iets weten over financieel management.

Wat hebben we gedaan? Hoe en waarom? Stel onderstaande vragen aan de groep:

Wat, hoe en waarom?
Boeken gekozen?
Met pen onderstrepen?
Sleutelwoorden begrepen?
Mindmap maken?

Antwoord van de docent

Wat	Hoe/waarom	Tip
Boeken gekozen. Hoe?	Kijken naar titel, omslag, inhoud en register. Waarom? Omdat je zo ontdekt of het boek de informatie biedt die je nodig hebt: de antwoorden op je vragen.	Goed, maar als je twee even goede boeken vindt, is een tip: vertel je zelf waarom je welke kiest. Op welke vraag zoek je een antwoord? Skim de inleiding en zoek waar de informatie staat in het tweede boek, skim deze informatie snel om te kijken of het terecht is dat je dit boek niet leest.
Met pen onderstrepen?	Om de kern eruit te halen.	Tip: de kopjes zeggen niet altijd alles, soms staan belangrijke dingen onopvallend in de tekst!
Sleutelwoorden begrepen?	Checken of je het wel goed begrepen hebt.	Tip: probeer zelf te zeggen wat de betekenis is. Pak dan het woordenboek erbij. Als je het met drie woorden fout hebt gedaan, alle sleutelwoorden opzoeken en opnemen/oefenen in http://www.wrts.nl
Mindmap maken?	Gemakkelijker informatie onthouden. De informatie wordt van jou doordat je ermee bezig bent. Bepalen of het je helpt door het uit te proberen. Als je liever een samenvatting maakt is dat ook goed	Kan beter. Tip: in elk geval altijd zelf iets doen met de inhoud (samenvatting, mindmap, navertellen, en dergelijke)

Tip

Bij elke studie zitten vervelende stukken. Als je af en toe baalt af is dat normaal! Niet meteen stoppen als je een keer iets niet leuk vindt!

Opdracht 2: het Puberbrein

Stel: je school wil de studiebegeleiding vanaf de eerste klas anders aanpakken, omdat er nieuwe dingen bekend zijn over het puberbrein.

Ze vragen jou om advies. Ze vragen je wat de kern is van deze stukken uit het boek *Puberbrein binnenstebuiten* (laat de leerlingen het boek zien, geef het door) en of ze er iets aan hebben in hun aanpak.

We gaan skimmen. Je gaat sommige stukjes lezen (niet alles) en jezelf afvragen waar gaat dit over. Je gaat jezelf dit echt vertellen. Daarna samen checken of je het goed begrepen hebt.

Bespreken

Waar is dat goed voor?

Doe je dat wel eens?

Antwoord van de docent

Waar is dat goed voor?	Je gaat zelf denken over wat je al weet of vermoedt, daardoor maak je de nieuwe dingen vast aan wat je al weet en onthoud je ze beter. Je 'plakt' de nieuwe dingen vaster in je hoofd. Je checkt het (tekst lezen) om te kijken of je vermoedens kloppen en zo pas je wat je zelf al dacht aan (= leren). Beter dan alleen doorlezen want dan gaat het ene oog in en het andere uit.
Doe je dat wel eens?	Zo nee, probeer het dan eens uit. Of doe net alsof je wat je net gelezen hebt (in je hoofd) aan iemand anders vertelt, een vriend(in) of familielid.

We gaan kijken naar een deel van het boek: *Op reis in het puberbrein*.

Lezen in '*Op reis in het puberbrein*'

We slaan straks enkele bladzijden over bij het lezen, we lezen bladzijde 20, 21, 23 en 25.

Is dat een goed idee? Waarom?

Kun je dat altijd doen met elk boek? Nee. Hoe/wanneer wel?

Antwoord van de docent

Is bladzijden overslaan een goed idee? Waarom?	Door goed naar de inhoudsopgave van een boek te kijken kun je ontdekken op welke pagina's je het antwoord op je vraag kunt vinden. Je hoeft dan niet altijd het hele hoofdstuk in detail te lezen, maar vooral die pagina's. Zo kom je sneller bij de kern zonder overbodige details. Wel moet je af en toe voorspellen wat je denkt dat op de pagina's staat die je overslaat en dan ook checken of dat klopt.
--	---

Kun je altijd bladzijden overslaan in elk boek? Nee, hoe/wanneer?

Niet bij instructies, bijvoorbeeld een recept, een verzekeringspolis, of andere belangrijke documenten, dan moet je alles in detail lezen.
Wel als je gericht op zoek bent naar bepaalde kernen van informatie (skimmen) of bepaalde feiten (scannen)

Laat leerlingen bladzijde 20, 21, 23 en 25 lezen. Met aanwijspen en onderstrepen.

Vraag leerlingen: wat vermoed je dat ongeveer op de bladzijden staat die we NIET gelezen hebben? (bladzijde 22, 24 en 26)

Laat ze het vertellen.

Daarna samen checken of het klopt, met het boek erbij.

Antwoord van de docent

Op bladzijde 22, 24 en 26 staan voorbeelden en uitleg bij wat op bladzijde 20, 21, 23 en 25 staat.

Docent leest voor: de ontwikkeling van de hersenen, bladzijde 28

Bespreek: wat vind jij van wat je gelezen/gehoord hebt, herken je iets?

Hoe zou je het gebruiken in de studiebegeleiding?

Wat is je advies?

Bespreek dan: hoe gaat de ontwikkeling hersenen? Wat staat hierover in het boek?

- Ontwikkeling van pubers: op welke leeftijd is de ontwikkeling compleet?
- De hersenen ook?

Antwoord van de docent:

Ontwikkeling van pubers: op welke leeftijd is de ontwikkeling compleet?	Met 15/16 jaar.
De hersenen ook?	Nee, deze zijn pas uitgerijpt rond het 25 ^e jaar.

Lezen in '*Vier keer puberbrein*'

We lezen nu bladzijde 31 helemaal.

Laat de leerlingen deze bladzijde individueel doorlezen.

Wat denk je dat de frontaalkwab is? Waar dient hij vooral voor?

Wat denk je dat de amygdala is? Waar dient hij vooral voor?

Helicopterview?

Ratio?

Spiegel van hormonen?

Antwoord van de docent

Wat denk je dat de frontaalkwab is? Waar dient hij vooral voor?	Een deel van de hersenen waarin bijvoorbeeld keuzes maken, abstraheren en plannen plaatsvindt.
Wat denk je dat de amygdala is? Waar dient hij vooral voor?	Een deel van de hersenen, dat verantwoordelijk is voor de emoties.
Helicopterview?	Overzicht hebben, vanaf een hoger punt de zaken overzien.
Ratio?	Verstand, redelijkheid.
Spiegel van hormonen?	Het niveau (invloed) van de hormonen.

Wat is de kern van wat we gelezen hebben? Laat leerlingen dit noteren.

Antwoord van de docent

Kern:

- Hersenen zijn pas 'af' met 25 jaar.
- Pas geleden is ontdekt (met MRI-scans en dergelijke): groei van sturende delen van de hersenen gebeurt het laatst.
- Dit heeft gevolgen op allerlei gebieden, ook op school (studiebegeleiding).

Herken je dit, uit je eigen ervaring?

Wat zou dit kunnen betekenen voor school en studiebegeleiding?

(voorbeelden: brugklasser, telefoonrekening)?

Wat is je advies aan de school over de studiebegeleiding in de eerste klas?

Opdracht 3: Uitdrukkingen

We zijn allerlei uitdrukkingen tegengekomen. Welke ken je nog?

Wat betekent het? (je mag het omschrijven)

Tegemoetkoming	
Feilloos	
Filosofie	
Getergd	
Dat moest je hem nageven	

Tegen beter weten in	
Aanvankelijk	
Ging door het leven onder de titel	
De eerlijkheid gebiedt mij	
Toereikend	
Bemachtigen	
Uiteenlopend	
Geanimeerde karakters	
Met verve	
Ze verdient haar strepen	
Frappant	
Kwantitatief	
Kwalitatief	
Star	

Bespreek met de leerlingen: het gaat er niet om dat je in een keer alles goed moet hebben, maar wel dat je daar naar streeft. Daar moet je dus moeite voor doen, het gaat niet vanzelf! Stel dat je enkele uitdrukkingen nog steeds niet kent. Wat moet je doen om ze alsnog te onthouden?

Tips

Realiseer je dat je er energie in moet steken! Zet de uitdrukkingen en hun betekenis bijvoorbeeld in <http://www.wrts.nl>, oefen ze daar regelmatig, eerst een keer per dag, dan een keer per week, dan een keer per maand.

7.2 Opdrachten voor de leerling

Opdracht 1 Studerend lezen, hoe is het gelukt?

Financieel management

Om een bedrijf te kunnen erven, moet je iets weten over financieel management.

Wat hebben we gedaan? Hoe en waarom? Vul in.

Wat, hoe en waarom?
Boeken gekozen?
Met pen onderstrepen?
Sleutelwoorden begrepen?
Mindmap maken?

Wat	Hoe/waarom?
Boeken gekozen. Hoe?	
Met pen onderstrepen?	
Sleutelwoorden begrepen?	
Mindmap maken?	

Tip

Bij elke studie zitten vervelende stukken. Als je af en toe baalt, is dat normaal! Niet meteen stoppen als je een keer iets niet leuk vindt!

Opdracht 2 Het Puberbrein

Stel: je school wil de studiebegeleiding vanaf de eerste klas anders aanpakken, omdat er nieuwe dingen bekend zijn over het puberbrein.

Ze vragen jou om advies. Ze vragen je wat de kern is van deze stukken uit het boek *Puberbrein binnenstebuiten*

We gaan skimmen. Je gaat sommige stukjes lezen (niet alles) en jezelf afvragen waar gaat dit over. Je gaat jezelf dit echt vertellen. Daarna samen checken of je het goed begrepen hebt.

Nadenken en invullen.

Waar is dat goed voor?

Doe je dat wel eens?

We gaan kijken naar een deel van het boek: '*Op reis in het puberbrein*'.

Lezen in '*Op reis in het puberbrein*'

We slaan straks enkele bladzijden over bij het lezen, we lezen bladzijde 20, 21, 23 en 25.

Is dat een goed idee? Waarom?

Kun je dat altijd doen met elk boek? Vul in.

Nee, hoe/wanneer? Vul in.

Lees bladzijde 20, 21, 23 en 25. Met aanwijspen en onderstrepen.

Wat vermoed je dat ongeveer op de bladzijden staat die we NIET gelezen hebben? (bladzijde 22, 24 en 26)? Vul in.....

Wat vind jij van wat je gelezen hebt, herken je iets?

Hoe zou je het gebruiken in de studiebegeleiding?

Wat is je advies aan de school?

Vul in ...

- Ontwikkeling van pubers: op welke leeftijd is de ontwikkeling compleet?
- De hersenen ook?

Wat is de kern van wat we gelezen hebben? Noteer dit.

Lezen in '*Vier keer puberbrein*'

We lezen nu bladzijde 31 helemaal.

Lees deze bladzijde door.

Wat denk je dat de frontaalkwab is? Waar dient hij vooral voor?

Wat denk je dat de amygdala is? Waar dient hij vooral voor?

Helicopterview?

Ratio?

Spiegel van hormonen?

Klopt dit volgens jou?

Wat zou dit kunnen betekenen voor school en studiebegeleiding?

(voorbeelden: brugklasser, telefoonrekening)?

Wat is de kern van wat we gelezen hebben? Noteer dit.

.....

.....

.....

.....

.....

Wat is je advies aan de school over de studiebegeleiding in de eerste klas?

.....

.....

.....

.....

Opdracht 3 Uitdrukkingen

We zijn allerlei uitdrukkingen tegengekomen.

Welke ken je nog?

Wat betekent het? (je mag het omschrijven)

Tegemoetkoming	
Feilloos	
Filosofie	
Getergd	
Dat moest je hem nageven	
Tegen beter weten in	
Aanvankelijk	
Ging door het leven onder de titel	

De eerlijkheid gebiedt mij	
Toereikend	
Bemachtigen	
Uiteenlopend	
Geanimeerde karakters	
Met verve	
Ze verdient haar strepen	
Frappant	
Kwantitatief	
Kwalitatief	
Star	

Besprek met de leerlingen: het gaat er niet om dat je in een keer alles goed moet hebben, maar wel dat je daar naar streeft. Daar moet je dus moeite voor doen, het gaat niet vanzelf! Stel dat je enkele uitdrukkingen nog steeds niet kent. Wat moet je doen om ze alsnog te onthouden?

Tips

Het leren van wat uitdrukkingen betekenen is heel belangrijk om beter te gaan lezen en het gaat niet vanzelf. Realiseer je dat je er energie in moet steken! Zet de uitdrukkingen en hun betekenis bijvoorbeeld <http://www.wrts.nl> in , oefen ze daar regelmatig, eerst een keer per dag, dan een keer per week, dan een keer per maand.

Literatuur

Bogaert, N., Devlieghere, J., Hacquebord, H., Rijkers, J., Timmermans, S., Verhallen, M. (2008). *Aan het werk! Adviezen ter verbetering van functionele leesvaardigheid in het onderwijs*. 's Gravenhage: Nederlandse Taalunie

Brandhof, J.W. van den (2004). *Leer als een speer, leer sneller, beter en leuker*, Maastricht: Brainware.

Dahl, R. *The Man from the South*. <http://www.classicshorts.com/stories/south.html>

Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (2008). *Over de drempels met taal en rekenen: hoofdrapport van de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen*. Enschede: SLO.

Flohil, M. (2001). *Wegwijs in Financieel Management, het spel en de cijfers*. Zaltbommel: Thema.

Hermssen, T (2009). *Avatar*. Filmtotaal.nl <http://www.filmtotaal.nl/recensie.php?id=15872>

Hulspas, M. (2010). De grote klucht rond het klimaat. *De Pers*, 11 februari 2010. <http://www.depers.nl/wetenschap/434150/En-toch-wordt-het-warmer.html>.

Koch, H. (2009). *Het Diner*. Amsterdam: Anthos.

Melis, H., & Sark, Y.van (2009). *Puberbrein binnenstebuiten, wat beweegt jongeren van 10 tot 25 jaar?* Utrecht: Kosmos.

Stein, Y. (2010). Blomen is niet normaal. *De Pers*, 5 april 2010. <http://www.depers.nl/binnenland/468509/Blomen-is-niet-normaal.html>

SLO is het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Al 35 jaar geven wij inhoud aan leren en innovatie in de driehoek beleid, wetenschap en onderwijspraktijk. De kern van onze expertise betreft het ontwikkelen van doelen en inhouden van leren, voor vele niveaus, van landelijk beleid tot het klaslokaal.

We doen dat in interactie met vele uiteenlopende partners uit kringen van beleid, schoolbesturen en -leiders, leraren, onderzoekers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties (ouders, bedrijfsleven, e.d.).

Zo zijn wij in staat leerplankaders te ontwerpen, die van voorbeelden te voorzien en te beproeven in de schoolpraktijk. Met onze producten en adviezen ondersteunen we zowel beleidsmakers als scholen en leraren bij het maken van inhoudelijke leerplankeuzes en het uitwerken daarvan in aansprekend en succesvol onderwijs.

SLO

Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede

Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40
F 053 430 76 92
E info@slo.nl

www.slo.nl

slo